



רשות ההגבלים העסקיים

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988

בדבר מתן פטור מאישור הסדר כובל

הסכם בין קבוצת דיזנהויז לבין קבוצת טסים

1. פתח דבר

ביום 9 באוגוסט 2000 הוגשה בקשה למתן פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "חוק ההגבלים העסקיים"), להסכם בין דיזנהויז שירותי נסיעות ותיירות (1979) בע"מ (להלן: "דיזנהויז"), טרמינל 1 נסיעות ותיירות בע"מ (להלן: "טרמינל 1"), דיזנהויז חיפה (1984) בע"מ (להלן: "דיזנהויז חיפה"), טרמינל הר כרמל בע"מ¹ (להלן: "טרמינל הר כרמל") ודיזנהויז פולג בע"מ² (להלן: "דיזנהויז פולג"), מצד אחד (להלן: "קבוצת דיזנהויז"), לבין טסים פנורמה טורס בע"מ (להלן: "טסים פנורמה"), טסים רשת בע"מ (להלן: "טסים רשת"), טסים א"א בע"מ (להלן: "טסים א"א"), טסים אוניברס (צפון) בע"מ (להלן: "טסים אוניברס"), טסים הר כרמל בע"מ (להלן: "טסים הר כרמל") וטסים אדיב בע"מ (להלן: "טסים אדיב") (כל אלה יקראו להלן: "קבוצת טסים") וא. רוזנפלד ספנות בע"מ (להלן: "רוזנפלד"), מצד שני. בקשת הפטור הוגשה בגין תניות אי-תחרות הנלוות לעסקת מיזוג שנחתמה בין הצדדים, ואושרה על ידי ביום 24 באוגוסט 2000.³

לאחר שבחנתי את ההסדר ואת הכבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתם האפשרית על התחרות בשוק הרלוונטי, ולאחר שנועצתי בועדה לפטורים ולמיזוגים, שוכנעתי כי הכבילות שבהסכם - למעט כבילה אחת - אינן מגבילות את התחרות בחלק ניכר של שוק המושפע מן ההסדר, וכי הן אינן פוגעות פגיעה של ממש בתחרות בשוק כאמור, כי עיקרו של ההסדר אינו בהפחתת התחרות או במניעתה, וכי אין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלה ראוי עיקרו של ההסדר לפטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים.

באשר לכבילה על פיה מתחייבת רוזנפלד בתניית אי-העסקה,⁴ שוכנעתי כי אין היא עומדת בתנאים הקבועים בסעיף 14 לחוק, ועל כן החלטתי שאין היא ראויה לפטור. נימוקיי יפורטו להלן.

2. הצדדים

דיזנהויז, חברה פרטית המוחזקת בבעלותה המלאה של כלל החזקות נסיעות ותיירות בע"מ (להלן: "כלל תיירות"), עוסקת בתחום התיירות היוצאת הקמעונאית, בעצמה ובאמצעות חברות בנות, ביניהן דיזנהויז חיפה וטרמינל 1.⁵ במסגרת פעילותה מספקת החברה מגוון רחב של שירותי נסיעות ותיירות, הכוללים שירותי טיסה ליעדים שונים בעולם, ושירותי קרקע: ביניהם הזמנת חדרי מלון, הזמנת רכב בחברות השכרת רכב, כיסוי ביטוחי לשהייה בחו"ל, הזמנת מקומות

¹ חברה בשלבי הקמה.

² חברה בשלבי הקמה.

³ תיק מיזוג 3980.

⁴ סעיף 13.5 להסכם.

⁵ בעתיד תפעל דיזנהויז גם באמצעות החברות טרמינל הר כרמל ודיזנהויז פולג, אשר מצויות כאמור בשלבי הקמה.

בטיולים מאורגנים בחו"ל לרבות הפלגות, טיפול בהוצאת אשרות כניסה, הוצאת דרכונים וחידושם ושאר שירותי קרקע.

החברה האם, כלל תיירות, היא חברה ציבורית הפועלת בתחום התיירות הסיטונאית היוצאת באמצעות חברת הבת דיזנהויז סיטונאי תיירות בע"מ, בתחום התיירות הסיטונאית הנכנסת באמצעות חברת הבת דיזנהויז טיולי הגליל בע"מ, בתחום התיירות היוצאת הקמעונאית בין היתר באמצעות החברות המבקשות את הפטור הנדון ובתחום טיסות השכר. כן עוסקת כלל תיירות בתחום המלונאות באמצעות אחזקה וניהול מלונות הפזורים ברחבי הארץ.

החברות הנמנות על קבוצת טסים פועלות בתחום התיירות היוצאת הקמעונאית באמצעות ארבע סוכנויות נסיעות הפועלות בחיפה, תל-אביב ונתניה, וידועות כ"רשת טסים".⁶ רוזנפלד, בעלת מניות עיקרית בחברות הנמנות על קבוצת טסים, היא חברה פרטית, העוסקת בנוסף לתחומי התיירות היוצאת הקמעונאית גם בתחומי הספנות. בכלל זה עוסקת החברה במתן שירותי תפעול לאוניות, מתן שירותים למכולות, ושירותי הפלגות נוסעים - שיווק קווי הפלגה וחבילות נופש באזור הים התיכון וטיולי חוף בארץ.

3. הענף הרלוונטי

ההסכם נוגע לשוק הקמעונאי של שירותי התיירות, ובאופן ספציפי סוכנויות הנסיעות העוסקות בשיווק ישיר של שירותי טיסה וקרקע לצרכן הסופי. "משרד לתיור" ו"סוכנות נסיעות" מוגדרים בחוק שירותי תיירות, תשל"ו-1976 כ"שירותי תיירות", וככאלה נדרשים הם לרשיון ממשרד התיירות.⁷ ביום 1 בינואר 2002 תבוטל חובת הרישוי, עם היכנסו לתוקף של סעיף 28 לחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 1999), התשנ"ט-1999, המתקן את חוק שירותי תיירות. בהתאם, יפחתו אותם חסמי הכניסה לפתיחת סוכנות תיירות המתקיימים כיום בדמותה של חובת הרישוי.

השוק הקמעונאי של שירותי התיירות תחרותי באופיו: בישראל פועלות לפי נתוני משרד התיירות 744 סוכנויות בעלות רשיון משרד התיירות, הפזורות ברחבי הארץ; רובן עצמאיות, וחלקן פועל במסגרת רשתות כלל-ארציות - כעשר במספר - אשר הגדולות הן "אופיר טורס", "איסתא" ו"דיזנהויז-טרמינל", המפעילות כל אחת יותר משלושים סניפים.

ההתפתחויות הטכנולוגיות, כמו גם שינויים בהרגלי הצריכה שחלו בשנים האחרונות, הביאו לכך שחשיבות המיקום הגיאוגרפי של משרד נסיעות תלך ותקטן. כבר היום ניתן לרכוש את רוב שירותי התיירות מבלי לגשת באופן פיזי לסוכנות הנסיעות. עדות לכך תמצא במספרם הגדל והולך של קמעונאי תיירות המציעים עסקאות של "הרגע האחרון", באמצעות פרסומים בעיתונות הארצית וללא קשר למיקומו הגיאוגרפי של הקמעונאי, ובכרישת שירותי תיירות במישרין באמצעות האינטרנט. מגמה זו, ביחד עם תופעת הרשתות המתפתחת, מצביעה על השוק הקמעונאי של שירותי תיירות כבעל מאפיינים מתחזקים והולכים של שוק ארצי.

⁶ למעט טסים רשת אשר מעניקה שירותי ניהול לטסים פנורמה, טסים א"א, טסים הר כרמל וטסים אדיב, ולמעט טסים אוניברס אשר אינה בעלת פעילות עסקית, מפעילה כל חברה הנמנית על קבוצת טסים עובר להסכם משרד נסיעות.

⁷ בהתאם להנחיות פנימיות של משרד התיירות, אשר הוצאו בעקבות הוראות צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (סוכנויות נסיעות), לנופש ותיירות פנים ומשרדים לתיור), תשכ"ז - 1967, על מנת לקבל רשיון נדרש מפעיל של סוכנות נסיעות, בין היתר, להמציא ערבות בגובה של 180 אלף דולר (ועד למקסימום 450 אלף דולר עת מפעיל הוא מספר סוכנויות), להכשיר כוח אדם לשם מתן שירותי תיירות, ולפעול במשרד ששטחו 25 מ"ר לפחות אשר בו תאורה, חימום, קרור ואורזור מתאימים.

4. ההסכם

בהתאם לעסקת המיזוג שאושרה על ידי, רוכשת דיזנהויז מידי רוזנפלד את כל הפעילות העסקית של טסים רשת, טסים א"א, טסים פנורמה, טסים הר כרמל וטסים אדיב. כן נרכש על ידי דיזנהויז הרכוש הקבוע של טסים אדיב וטסים הר כרמל.⁸ ההסכם שבין הצדדים כולל כמה סעיפי אי תחרות, כמפורט להלן:

- קבוצת טסים ורוזנפלד מתחייבות שלא להקים משרד נסיעות באזור משרד הנסיעות של דיזנהויז חיפה, במשך תקופה של כשלוש שנים ומחצה מעת חתימת ההסכם (עד ליום 31.12.2003). מגבלה זו לא תחול על מכירת שירותי שייט, או שירותים המשלבים שייט כחלק עיקרי מן החבילה.⁹
- רוזנפלד מתחייבת כי לא יופעלו במשרד הנמצא בסמוך למשרד דיזנהויז חיפה על ידה או על ידי שוכר, שוכר משנה או דייר כלשהו סוכנות נסיעות או משרד אשר יעסקו בתחום הנסיעות והתיירות, במשך תקופה של כשלוש שנים ומחצה מעת חתימת ההסכם (עד ליום 31.12.2003).¹⁰
- טסים אוניברס הנמנית על קבוצת טסים, אשר הפסיקה את פעילותה העסקית עוד לפני ההתקשרות בהסכם, מתחייבת כי לא תפעל בתחום הנסיעות והתיירות לתקופה של כשנתיים ומחצה מעת חתימת ההסכם (עד ליום 31.12.2002).¹¹
- רוזנפלד מתחייבת בתניית אי-העסקה, על פיה לא תעסיק אף עובד שעבד באחת מחברות קבוצת טסים בכל עבודה שהיא. התחייבות זו תחול במשך שלוש שנים מעת חתימת ההסכם (עד ליום 17.7.2003).¹²
- החברות הנמנות על קבוצת טסים מתחייבות שלא לעסוק בכל פעילות שהיא הקשורה באופן ישיר או עקיף לתיירות ונסיעות, פרט לפעילות הנחוצה לשם קיומו של ההסכם, במשך תקופה של כשלוש שנים ומחצה מעת חתימת ההסכם (עד ליום 31.12.2003). התחייבות זו אינה חלה על חברת טסים עתידים (1996) בע"מ, הנמצאת בשליטתה של רוזנפלד, ועוסקת אף היא בתחום התיירות היוצאת הקמעונאית. מאחר שטסים עתידים אינה צד להסכם, לא חלים עליה הסדרי ההסכם, לרבות תניות אי התחרות.¹³

5. השפעת ההסכם על התחרות

הכבילות בן עסקינן נלוות לעסקת מיזוג אשר נבחנה על ידי, ואושרה לאחר שמצאתי כי אין היא מקימה חשש לפגיעה בתחרות.¹⁴ בנסיבות העניין, על מאפייני השוק הרלוונטי ותנאיו, ההתחייבויות אותן נטלו על עצמן רוזנפלד וקבוצת טסים שלא להתחרות בגוף הממוזג, ולפעול אך באמצעותו, הן סבירות. תניות כדוגמת אלה נלוות לעסקות מיזוג רבות, שכן בהעדרן עלולים

⁸ כפי שצויין לעיל טסים אוניברס הפסיקה את פעילותה העסקית עובר לעסקת המיזוג.

⁹ סעיף 5.2 ג.

¹⁰ סעיף 5.2 ד.

¹¹ סעיף 8 להסכם.

¹² סעיף 13.5 להסכם.

¹³ סעיף 13.7 להסכם.

¹⁴ לאבחנה בין כבילה נלווית (ancillary restraint) לכבילה עירומה (naked restraint) ראה P. Areeda & Hovenkamp *Antitrust Law* (Volume XI, 1998), § 1904.

האינטרסים המשותפים של הגופים המתמזגים להיפגע. שילוב הכוחות שבין הצדדים ושיתוף הפעולה השורר עתה ביניהם מחייבים את הסכמתם שלא להתחרות ביניהם בתחומי הפעילות.¹⁵

אף נתחי השוק של הצדדים בשוק הקמעונאי של שירותי התיירות, אינם משמעותיים: בידי רשת דיזנהויז 33 סוכנויות נסיעות (מתוך 744 סוכנויות הפזורות ברחבי הארץ), ולמרות היותה אחת מן הרשתות הגדולות בישראל, נתח השוק שלה אינו עולה על 15%. בנוסף, חמשת סניפי רשת טסים המעורבים בעסקת המיזוג ממוקמים בערים בהן פועלים משרדי נסיעות רבים.¹⁶

לעומת זאת, התחייבותה הגורפת של רונפלד על פיה לא תעסיק אף עובד שעבד באחת מחברות קבוצת טסים בכל עבודה שהיא במשך שלוש שנים, נראית לי בעייתית. תנייה דומה הובאה בפניי בבקשת פטור בה הכרעתי לאחרונה, וגם שם סברתי כי אין מקום לאשרה.¹⁷ לדידי, הגבלה גורפת מעין זו פוגעת בתחרות, אשר עקרונותיה מחייבים נידות גבוהה של עובדים בין מעסיקים שונים.¹⁸ הגבלה זו אף מעוררת קושי לאור הלכות דיני העבודה המתחדשות.¹⁹ בשל אלה, לא ראיתי לנכון להעניק לה את הפטור המבוקש. אציין כי איני רואה מניעה כי תקבענה - תחת תניה זו - תניות אי-שידול (non-solicitation). אם ירצו הצדדים להתקשר בהסדר שעיקרו אי-שידול לתקופה שלא תעלה על התקופה שנקבעה לתניית אי-ההעסקה, יעשו כן, ולא יידרשו לפטור נפרד. מאידך, אם יחפצו הצדדים להותיר את תניית אי-ההעסקה על כנה, יתכבדו ויפנו לבית הדין להגבלים עסקיים לקבלת אישורו לה.

6. סוף דבר

לאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ומיזוגים, ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים ולהעניק את הפטור המבוקש לתניות הכלולות בהסכם, למעט תניית אי ההעסקה, הקבועה בסעיף 13.5 להסכם.

תוקפו של פטור זה חמש שנים מיום מתן החלטתי זו.

בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים או כל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור.

ד"ר דוד תדמור

הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, י" חשוון, תשס"א
8 נובמבר, 2000

¹⁵ ע"א 415/88 החברה הכלכלית לאילת (חכ"א) בע"מ נ' ברטון תכנון וייצור בע"מ, פ"ד מ"ג(4) 672. באותו מקרה נקבע כי כאשר מוקמת שותפות אשר אינה מביאה לפגיעה בתחרות, הרי שהימנעותם של שותפים להתחרות זה בזה וכן בשותפות בתחומי הפעילות המשותפת, היא התחייבות נלווית, ואף מובנת מאליה.

¹⁶ בת"א-יפו פועלות 121 סוכנויות, בחיפה 61 ובנתניה 18.

¹⁷ עסקת Nortel Networks Limited - טלרד נטוורקס בע"מ וכור תעשיות בע"מ - פטור על פי סעיף 14 מאישור בית הדין להסדר כובל; 2000 הגבלים עסקיים 3008763.

¹⁸ ראו ע"ע 164/99 פרומר ואח' נ. רדגארד בע"מ (טרם פורסם), פסקה 14.

¹⁹ לעניין הזיקה שבין דיני עבודה לדיני ההגבלים העסקיים ראו עסקת טרמינל 1 נסיעות ותיירות בע"מ - אורינט ללוד (רמת גן) סוכנות נסיעות (1987) בע"מ - פטור על פי סעיף 14 מאישור בית הדין להסדר כובל; 2000 הגבלים עסקיים 3008656.